

Bretagne in cijfers

4

departementen vormen samen de regio Bretagne: Ille-et-Vilaine (prefectuur Rennes), Côtes-d'Armor (St-Brieuc), Morbihan (Vannes) en Finistère (Quimper).

4,7955

graden westerlengte is de positie van de meeste westelijke punt van het Franse vasteland. Het ligt ongeveer 150 m ten noorden van Pointe de Corsen.

7

missionarissen kwamen ergens tussen 450 en 640 vanuit Wales en Cornwall hierheen en hebben de zeven oudste bisschopssteden van Bretagne gesticht: St-Brieuc, St-Malo, Dol-de-Bretagne, Vannes, Quimper, St-Pol-de-Léon en Tréguier.

14

meter is het getijverschil bij Mont St-Michel. Bij eb trekt de zee zich maar liefst 18 km terug.

25

procent van de Franse appels wordt geteeld in Bretagne. De cider wordt gemaakt van ongeveer vijftig appelsoorten. Na Normandië is Bretagne de grootste producent van deze appelwijn.

103

inwoners wonen er per vierkante kilometer in Bretagne. De bevolkingsdichtheid komt hierin overeen met het gemiddelde voor heel Frankrijk.

384

meter hoog is de Tuchenn-ar-Gador bij Huelgoat, het hoogste punt van Bretagne.

800

eilanden liggen er voor de kust van Bretagne.

1200

kilometer lang is de kustlijn van Bretagne. Als je de vele inhammen meerekent, kom je zelfs uit op 3000 km.

2200

zonuren worden jaarlijks geteld in de omgeving van Quiberon en Belle-Île – bijna net zo veel als aan de Côte d'Azur.

2600

jaar moet je met de tijdmachine teruggaan in de tijd om de vestiging van de Kelten in deze regio mee te maken.

4600

monumentale megalieten zijn er in Bretagne, op z'n minst. Dat aantal is uniek in de wereld.

5000

kilometer lang zijn de gemarkeerde wandelroutes bij elkaar. Dat is zo'n beetje de afstand van Amsterdam naar Moskou en terug.

7000

jaar zijn er verstreken sinds zich mensen in deze regio vestigden en de eerste dolmens en menhirs plaatsten.

27.200

vierkante kilometer is de oppervlakte van Bretagne. Van noord naar zuid reis je maximaal 150, van oost naar west reis je maximaal 250 km.

200.000

mensen spreken nu nog Bretons of kunnen die taal tenminste verstaan.

7777
heiligen nemen zich het
wel en wee van de regio
ter harte.

Het kompas van Bretagne

15 manieren om je onder te dompelen in de regio

3

Naar de menhirs en andere grote stenen – Locmariaquer

Obelix, de oer-Breton, draagt niet bij toeval een menhir op zijn rug. Zijn geboortestreek heeft alle recht om zich de bakermat van de megalitische cultuur te noemen. Alleen al rond het plaatsje Carnac staan ruim drieduizend menhirs, die erop wachten tijdens een fietstocht te worden verkend.

Adeline is gids op het archeologische terrein en denkt graag over deze plek na. Ze kan allerlei verhalen hierover vertellen, die je niet op een goudschaaltje moet wegen. Het verhaal over een neolithische ondergrondse parkeergarage is duidelijk een verzinsel. Maar vulvasymbolen op de oude stenen – waarbij Adeline met voorgewende schroom naar de kinderen in de groep kijkt – lijken alweer heel wat aannemelijker.

Zware brokstukken

De geringste vermoedens kunnen leiden tot wilde theorieën. De geleerden zijn het nog altijd niet eens over de meeste vragen rond de monumentale stenen. Een van die grote raadsels is de megaliet die in vier grote stukken gebroken is: de **Grand Menhir I**. Als één geheel was het steenblok 20,5 m lang en woog het 280 ton. Daarmee is het de grootste menhir ter wereld. Meestal gaat het bij menhirs om graniet, maar hier hebben we te maken met orthogneis, een mineraalhoudend stollingsgesteente dat gemakkelijker te bewerken was. Dit materiaal komt niet in de omgeving voor, maar is afkomstig uit de streek van Auray. Dat is een afstand van zo'n 12 km. Men neemt aan dat per ton vijftien tot twintig man nodig was om het steenblok met touwen over rollers te transporteren. Als je dat aantal vermenigvuldigt met 280, moet de hele bevolking van de streek met deze menhir in de weer zijn geweest. Dat vereist een hiërarchisch geordende samenleving met specialisten en woordvoerders.

Adeline en de Steen der Wijzen. Een beetje fantasie doet niemand kwaad en is gemakkelijk voor de bezoekers.

Zwijgende getuige: sinds mensenheugenis is de grote menhir al in stukken gebroken.

Adeline vertelt ook in geuren en kleuren over het leven van de toenmalige boeren en veehouders. Ze geeft aan hoe de mensen de grote steen over een aarden helling oprichtten om hem vervolgens aan de basis in een uitgegraven gat van 2 m diep op te stellen. Daarna wijdt ze uit over het feestje dat vermoedelijk werd gehouden en de laatste afwerking. De steen werd namelijk met behulp van stenen met kwarts glad gemaakt. Dat gebeurde allemaal omstreeks 4500 v.Chr.

Bij de Grand Menhir hoorden achttien kleinere menhirs in een rechte rij. Deze zijn nu verdwenen, terwijl de grote steen in stukken ligt. Misschien werd de plek na twee- à driehonderd jaar als steengroeve gebruikt, maar in diepere lagen zijn ook sporen gevonden van Gallo-Romeinse bewoners. Adeline houdt het op een niet nader vastgestelde aardbeving en denkt dat de menhir omviel en brak. Dat is aannemelijker dan de theorie van een bliksemingslag rond 1700. Maar ook kunnen christelijke monniken de plek hebben verstoord. Onduidelijk is tot slot de functie van de imposante steen. Markeerde deze een belangrijk graf, was hij deel van een observatorium of een bakken voor zeelieden op de Golf van Morbihan?

In stukken verdeeld en geplunderd

Een grafmonument is des te aannemelijker vanwege de rij stenen op de iets verderop gelegen **Table des Marchands**. Deze werd misschien gebouwd voor een belangrijk persoon en tot het begin van de bronstijd (omstreeks 2000 v.Chr.)

LEESVOER

Voor veel complottenkers is Erich van Däniken een goeroe. Vanzelfsprekend was de succesvolle auteur na zijn ontdekkingen over Paaseiland en de piramiden van Egypte ook actief in Bretagne. In 1991 ontdekte hij in het ganggraf van het Île Gavrinis gecodeerde wiskundige geheimen. Die werden het onderwerp van zijn boek *Signalen uit het Stenen Tijdperk*. De natuurkundige Markus Pössel heeft overigens aangetoond dat de mensen uit de steentijd geen aanwijzingen voor buitenaardse wezens hebben versleuteld, maar dat Däniken dat zelf met diverse goocheltrucs heeft gedaan.

8

Wandelen in het westen – Pointe du Van en Pointe du Raz

In het uiterste westen laat het Franse vasteland zich nog eens van zijn meest woeste kant zien. Boven steile rotsen cirkelen vogels, die dit mooie stukje aarde graag voor zichzelf zouden houden. Tijdens een wandeling van de Pointe du Van naar de Pointe du Raz merk je wat 'puur natuur' inhoudt.

Het predicaat *grand site de France* werd in het leven geroepen om de mooiste bezienswaardigheden van Frankrijk te beschermen en een duurzame ontwikkeling te garanderen. Een van die *grands sites* is het gebied rond de Baie des Trépassés, met de Pointe du Raz. De landtong geldt als meest westelijke punt van het Franse vasteland, maar heeft dezelfde lengtegraad als de steile kust van 50 m hoog bij Pointe de Corsen bij Le Conquet. Als je deze omgeving heel intensief wilt beleven, trek dan bij Pointe du Van je wandelschoenen aan en loop langs de spectaculaire rotskust naar het zuidwesten.

Schoonheid en mysterie

Waar de D7 een scherpe hoek vormt met de D607 buigt een weg af naar de parkeerplaats bij de **Pointe du Van 1**. Hier ga je rechts naar de landtong en vervolgens over de rood-wit gemarkeerde wandelroute zuidwaarts. De eerste stop op dit oude douanepad is de **Chapelle St-They 2**, die al vanaf de 15e eeuw weer en wind trotseert. Afhankelijk van het seizoen geeft brem of heide het landschap kleur, dat bij de steile roodbruine rotsen scherp afsteekt tegen het schitterende blauw van de zee.

Halverwege de route kun je bij een 300 m lang zandstrand met kiezelbanken lekker zwemmen. De kalme **Baie des Trépassés 3** vormt een schril contrast met de woeste rotsen en was vroeger aanleiding tot mythevorming. Zo zou hier ooit de legendarische stad Ys hebben gelegen, die in

pracht en praal zelfs Parijs deed verbleken. De legende rond Ys kan een vage herinnering aan het einde van de laatste ijstijd zijn, toen de zeespiegel steeg en het land terugdrong. De Pointe du Raz en het Île de Sein hadden in die tijd nog een verbinding over land.

Bouwsels en brekers

Een fantastisch uitzicht krijg je tijdens het tweede deel van de wandeling naar de **Pointe du Raz 4**, waar het bezoekerscentrum **Maison du Site 5** informatie geeft met tentoonstellingen over de natuur van dit spectaculaire landschap. Zeer fotogeniek is de 'oude dame' op het eilandje voor de kust, de **Phare de la Vieille 6**. Tegen deze vuurtoren spatten donderende golven zo nu en dan hoog op. Na dit geweldige schouwspel volgt de terugkeer naar de Chapelle St-They, waar je rechts kunt afsteken naar de parkeerplaats.

INFO EN OPENINGSTIJDEN

Office de Tourism: Locronan
► blz. 64.

Heenreis: met het openbaar vervoer moet je de wandeling in omgekeerde richting maken, omdat de bus vanuit Audierne maar tot aan Pointe du Raz rijdt. Met de auto kom je via de D7 en kun je parkeren bij Pointe du Van. De wandeling duurt zo'n 4 uur (heen en terug 10 km).
Maison du Site 5: tel. 02 98 70 67 18, pointeduraz.com, half juli-eind aug. dag. 10.30-19, apr.-half juli, sept.-okt. 10.30-17.30/18 uur, parkeren € 6,50.

OVERNACHTEN

Heerlijk afgelegen aan de baai ligt het strandhotel **La Baie de Trépassés 1**. Bovendien beschikt het over een restaurant met een uitstekende keuken (29770 Plogoff, tel. 02 98 70 61 34, hotelfinistere.com, half nov.-half feb. gesl., 27 kamers, 2 pk vanaf € 80; restaurant zo. en ma.-middag gesl., menu vanaf € 28).

Van de Pointe du Raz leidt de langeafstands-wandelroute E5 helemaal naar Venetië (3050 km). Het woord *raz* komt trouwens van de Noormannen en is verwant aan 'razen', ofwel tekeergaan.

De zon gaat bijna onder.

ETEN EN DRINKEN

Cité Commerciale 1 is een halve-maanvormige rij toeristische tentjes langs het parkeerterrein bij de Pointe du Raz. Neem gewoon iets om de honger te stillen – beter vind je hier niet.

Uitneembare kaart: B 4